



UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

DIALOG OM **samhällets värdegrund**

Att stärka demokratiska värderingar, förebygga
antidemokratiskt agerande och utbilda unga ledare



UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

DIALOG OM **samhällets värdegrund**

Att stärka demokratiska värderingar, förebygga
antidemokratiskt agerande och utbilda unga ledare

Förord

Under 2011 fördelade Ungdomsstyrelsen bidrag till civilsamhällets organisationer. Syftet var att stärka ungdomars demokratiska värderingar, förebygga att unga utvecklar ett antidemokratiskt agerande eller rekryteras till antidemokratiska rörelser och att erbjuda unga personer demokrati- och ledarskapsutbildning. Syftet med demokrati- och ledarskapsutbildningen är att unga ska kunna vara goda förebilder på lokal nivå. Inom ramen för uppdraget skulle Ungdomsstyrelsen också främja samverkan mellan myndigheter, organisationer i det civila samhället, näringslivet och andra relevanta aktörer.

I rapporten presenteras organisationerna som har beviljats bidrag, hur samverkan mellan olika aktörer har sett ut och arbetet med bidragsgivningen. Ett kortare resonemang förs också om förväntade resultat för olika projekt. Ingen av de organisationer som har beviljats bidrag har hunnit redovisa sina projekt till Ungdomsstyrelsen när den här rapporten lämnas in. Avsikten är att ge en bild av vilka projekt som har påbörjats och de utmaningar och möjligheter som organisationerna har sett under det arbete som gjorts hitintills. Förhoppningsvis kan erfarenheterna användas vid överväganden om framtida satsningar. Rapporten är skriven av Lena Hallberg på enheten för organisationsstöd på Ungdomsstyrelsen.

Per Nilsson
generaldirektör, Ungdomsstyrelsen

Innehåll

1	Sammanfattning	5
2	Inledning	7
2.1	Uppdraget	7
2.2	Bakgrund	7
2.3	Disposition	8
2.4	Underlag för rapporten	8
3	Hur vi genomfört uppdraget	9
3.1	Fördelning av bidragen	9
3.2	Ansökningar och handläggning	11
3.3	Typer av organisationer som har beviljats bidrag	11
3.4	Geografisk spridning	12
3.5	Främja samverkan mellan olika aktörer	12
3.6	Värdegrundsportalen	12
4	Resultat och slutsatser av bidragsgivningen	14
4.1	Lägesbild	14
4.2	Resultat och vägar framåt	15
5	Avslutande diskussion	16
5.1	Syftet med bidragsfördelningen	16
5.2	Långsiktighet och utveckling	17
6	Referenser	19
7	Bilagor	20

1 Sammanfattning

Under 2011 fördelade Ungdomsstyrelsen bidrag till det civila samhällets organisationer. Syftet med satsningen var att stärka ungdomars demokratiska värderingar, förebygga att unga utvecklar ett antidemokratiskt agerande eller rekryteras till antidemokratiska rörelser och att erbjuda unga personer som kan vara förebilder på lokal nivå demokrati- och ledarskapsutbildning. Inom ramen för uppdraget skulle Ungdomsstyrelsen också arbeta för att förbättra samverkan mellan myndigheter, civilsamhällets organisationer, näringslivet och andra relevanta aktörer. Bidragen fördelades till projekt som arbetade förebyggande och som hade unga som målgrupp.

Ungdomsstyrelsen valde att dela upp stödet i tre olika bidragsformer för att syftet skulle vara tydligt för organisationerna som sökte pengar. Organisationer som redan hade etablerat kontakt med lämpliga ungdomsgrupper och som hade en utarbetad metod för arbetet i sitt projekt prioriterades. Projekt där skolor, fritidsgårdar och kommuner hade visat intresse för att delta som samverkanspartners var särskilt intressanta även om det inte var ett absolut krav för att beviljas bidrag.

Totalt beviljades 12 organisationer bidrag från Ungdomsstyrelsen. Organisationerna bedriver framförallt projekt i storstadsområden. Många projekt arbetar med ungdomar i skolan medan andra jobbar med ungdomsgrupper på fritidsgårdar eller ungdomshus. I några projekt arbetar man med särskilt utsatta ungdomar på individnivå. De flesta i målgruppen är mellan 14 och 25 år gamla.

Eftersom projekten är relativt nystartade och ska redovisas först under 2012 och i början av 2013 är det inte möjligt att presentera slutgiltiga resultat och effekter i den här rapporten. Här redovisar vi hur uppdraget har genomförts, projektens målsättningar och deras verksamhet. Vi redogör också för några preliminära slutsatser och förväntade resultat. Avslutningsvis görs en kort sammanfattning av samtliga projekt. Av den framgår bland annat geografiskt arbetsområde.

2 Inledning

2.1 Uppdraget

Uppdraget formuleras i regeringsbeslut *Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende anslag 6:1 Allmänna val och demokrati* (Ju2011/7807/D), där det uttrycks så här:

Ungdomsstyrelsen ska utlysa och fördela medel till organisationer inom det civila samhället som dels genomför ett arbete för att stärka ungdomars demokratiska värderingar och förebygger att unga utvecklar ett antidemokratiskt agerande eller rekryteras till antidemokratiska rörelser, dels förmedlar demokrati- och ledarskapsutbildning till unga personer som kan agera som förebilder på lokal nivå. Därutöver ska Ungdomsstyrelsen främja samverkan mellan myndigheter, organisationer inom det civila samhället, näringslivet och andra relevanta aktörer i enlighet med regeringens beslut den 29 april 2010 (IJ2010/794/DEM), liksom att administrera och utveckla webbportalen www.dialogvardegrund.nu. Uppdraget ska redovisas skriftligen till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) senast den 1 mars 2012 tillsammans med en ekonomisk slutredovisning.

2.2 Bakgrund

Under 2008 inledde regeringen en värdegrundsdiallog bland annat i samverkan med organisationer inom det civila samhället. Arbetet redovisas i regeringens skrivelse (2009/10:106) *Dialog om samhällets värdegrund* som överlämnades till riksdagen i mars 2010. Målet med dialogen var bland annat att öka kunskapen om mänskliga rättigheter och dess betydelse för ett öppet och demokratiskt samhälle.

Den 4 april 2010 fick Ungdomsstyrelsen i uppdrag av regeringen att sammankalla ett partnerskap för social sammanhållning (Integrations- och jämställdhetsdepartementet IJ2010/697/IU). I rapporten *Partnerskap för social sammanhållning* som gjordes inom ramen för det uppdraget presenterade Ungdomsstyrelsen ett antal förslag på insatser som stärker ungdomars demokratiska värderingar och som förebygger att unga utvecklar ett antidemokratiskt agerande (Ungdomsstyrelsen 2010c). Bland annat föreslog myndigheten att bidrag skulle lämnas till organisationer och projekt som arbetade för att unga fick en fördjupad förståelse för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Myndigheten föreslog också att insatserna borde genomföras i samverkan med olika aktörer i samhället.

Från och med år 2009 till och med slutet av 2010 hade Ungdomsstyrelsen i uppdrag att synliggöra och stärka värdegrundsarbete genom att förvalta och vidareutveckla webbportalen www.dialogvardegrund.nu. Det övergripande syftet med uppdraget var att stärka respekten för demokratin och de mänskliga rättigheterna (Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2009a).

Under de senaste två åren har flera aktörer fått regeringsuppdrag som är kopplade till demokrati och mänskliga rättigheter. År 2009 kom rapporten *Våldsbejakande politisk extremism Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten* som är gjord av Säkerhetspolisen (SÄPO) och Brottsförebyggande rådet (Brå). Slutsatserna i

SÄPO:s och Brå:s rapport ledde bland annat till att regeringen gav Ungdomsstyrelsen i uppdrag att undersöka förekomst och behov av så kallad avhopparverksamhet som stödjer personer som vill lämna eller har lämnat grupper som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål (Integrations- och jämställdhetsdepartementet 2009b). Ungdomsstyrelsens rapport *Avhopparverksamhet Ungdomsstyrelsens analys och förslag på hur samhället kan stödja unga avhoppare* lämnades till regeringen 2010.

År 2011 presenterade regeringen en handlingsplan för åren 2012–2014 om hur demokratin ska värnas mot våldsbejakande extremism (Justitiedepartementet 2011b). Den innehåller bland annat åtgärder för att öka kunskapen om drivkrafterna bakom våldsbejakande extremism. Den innehåller också insatser för att öka kunskapen om metoder för att förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremistgrupper och om insatser för att underlätta avhopp för personer som redan har anslutit sig till sådana grupper. Ungdomsstyrelsen fick i handlingsplanen nya uppdrag som handlar om att stärka ungas demokratiska värderingar och om att minska antalet aktiva inom våldsbejakande extremistmiljöer.

2.3 Disposition

Rapporten inleds med en beskrivning av hur bidraget har fördelats, uppdraget har genomförts och myndighetens tankar om samverkan med andra aktörer som är aktiva på området. Därefter följer en beskrivande del med vilka projekt som har fått bidrag. Eftersom inget av de projekt som har beviljats bidrag har hunnit slutredovisa sitt arbete lämnas en kortare beskrivning av organisationernas mål och förväntade resultat istället för resultat och effekter av bidragen. Rapporten avslutas med ett resonemang om möjligheter, utmaningar och vägar framåt.

2.4 Underlag för rapporten

Ungdomsstyrelsens uppdrag finns beskrivet i regeringsbeslut (Ju2011/7807/D), där uppdraget *Dialog om samhällets värdegrund* formuleras (Justitiedepartementet 2011a). Utöver det är rapporten baserad på underlag från ansökningar, dokumentation från möten med organisationer och andra aktörer som arbetar med frågorna till exempel myndigheter. Erfarenheter som har kommit fram i myndighetsnätverket som Ungdomsstyrelsen har bildat inom ramen för uppdraget har också bidragit till innehållet i rapporten.

3 Hur vi genomfört uppdraget

3.1 Fördelning av bidragen

Totalt har Ungdomsstyrelsen fördelat cirka 6,3 miljoner kronor till olika projekt.

Tabell 1 Bidrag per organisation

Organisation	Bidragsbelopp i kronor
Göteborgs Räddningsmission	255 000
Fryshuset/Stiftelsen EXIT	800 000
Föreningen Ordfront/Demokratiakademin	530 000
Boo Folkets Hus	285 600
Fryshuset/Lugna Gatan	560 000
Studieförbundet i Stockholm	649 800
Boo Folkets Hus	387 600
Studieförbundet i Umeå	258 880
Svenska Muslimer för fred och rättvisa	605 000
Sveriges Unga Muslimer	466 031
Fryshuset/Passus	800 000
Stiftelsen Teskedsorden	700 000

Källa: Ungdomsstyrelsen 2011

Tabellen visar hur stort bidrag som delats ut per organisation. Bidragsnivåerna varierar utifrån projektets omfattning, längd och antalet deltagare i målgruppen. Metoder som är individbaserade är generellt sett kostsammare än metodarbete som görs gruppvis i till exempel skolan.

Utifrån uppdragsbeskrivningen i regleringsbrevet valde ungdomsstyrelsen att dela upp stödet i tre bidragsformer. En bidragsform för ledarskapsutbildningar, en för att främja demokratiska värderingar och ytterligare en för att förebygga antidemokratiskt agerande. Det gjorde vi för att det skulle vara tydligt för målgruppen vad bidraget skulle användas till. Ungdomsstyrelsen valde också att begränsa bidraget till projekt för ledarskapsutbildningar vid det första ansökningstillfället. Under ansökningsperiod två och tre gick det även att söka bidrag för att främja demokratiska värderingar och för att förebygga antidemokratiskt agerande. Totalt genomfördes tre ansökningsomgångar där löpande handläggning tillämpades för att få igång projekten så fort som möjligt.

Tabell 2 Fördelade bidrag per bidragsform

Förebygga antidemokratiskt agerande bland unga	2011			
	Antal			Bidragsbelopp (kronor)
	sökta	beviljade	avslag	
Främja demokratiska värderingar	8	5	3	2 247 511
Förebygga antidemokratiskt agerande	16	3	13	2 300 000
Ledarskapsutbildning	24	4	20	1 750 400
Summa	48	12	36	6 297 911

Källa: Ungdomsstyrelsen 2011

Det totala antalet ansökningar till de tre bidragsformerna var 48 stycken. Andelen ansökningar som beviljades var 25 procent medan 75 procent avlogs. Andelen avslag i förhållande till bifall varierar i respektive bidragsform. Avslagsnivån för ledarskapsutbildningar är 83 procent. I bidragsformen för att förebygga antidemokratiskt agerande är den 81 procent och för bidraget som ska främja demokratiska värderingar 38 procent. Det bekräftar myndighetens upplevelse av att det har varit svårare för organisationerna att uppfylla syftet och kravet på prioriterad målgrupp i de två bidragsformerna med en högre avslagsnivå. När det gäller bidragsformen för att förebygga antidemokratiskt agerande har Ungdomsstyrelsen beviljat större bidrag per projekt än när det gäller de övriga två. Det kan till stor del förklaras med att det handlar om individanpassade metoder och behandlingsmodeller i större utsträckning i den bidragsformen. Det kostar mer än gruppbaseade modeller och metoder.

Tabell 3 Beviljade projekt per bidragsform

Främjande av demokratiska värderingar	Ledarskapsutbildningar	Förebygga antidemokratiskt agerande
Boo Folkets Hus	Göteborgs Räddningsmission	Fryshuset/Stiftelsen EXIT
Studiefrämjandet i Umeå	Boo Folkets Hus	Fryshuset/Passus
Föreningen Ordfront/Demokratiakademin	Fryshuset/Lugna Gatan	Stiftelsen Teskedsorden
Svenska Muslimer för fred och rättvisa	Studiefrämjandet i Stockholm	
Sveriges Unga Muslimer		

Källa: Ungdomsstyrelsen 2011

Tabellen visar fördelningen av beviljade projekt mellan bidragsformerna. De flesta projekten genomförs för att främja demokratiska värderingar vilket kan förklaras genom att det också är den verksamhet som är bredast och kan bedrivas i samverkan med skolor vilka är en viktig arena. Arbetet för att förebygga antidemokratiskt agerande är troligtvis något svårare. Framförallt när det gäller att identifiera en lämplig målgrupp och bygga upp ett förtroende för att kunna genomföra projektet.

3.2 Ansökningar och handläggning

Under den första ansökningsperioden fick Ungdomsstyrelsen tolv ansökningar om bidrag till ledarskapsutbildningar men bara ett projekt beviljades pengar. Anledningen är delvis att de ansökningar som kom in inte uppfyllde syftet med bidraget. Det kunde till exempel vara allmänna projekt om mänskliga rättigheter och demokrati. En annan orsak är att de organisationer som sökte projektbidraget inte bedömdes ha kapacitet för att genomföra projektet. När den första ansökningsomgången var avslutad gjordes en revidering av webbtextern och informationen om bidragen för att myndigheten skulle få in bättre och mer riktade projekt. Ungdomsstyrelsen hade också möten med olika målgrupper och medverkade vid seminarier och konferenser som genomfördes för att informera om satsningen och möjligheten att ta del av bidragsmedel.

Under ansökningsperiod två och tre var det möjligt att söka alla tre bidragsformerna. Redan vid den andra ansökningsomgången var det tydligt att ansökningarna stämde bättre med syftet och målgruppen som Ungdomsstyrelsen prioriterade. I omgång två inkom sex ansökningar varav två bifölls. Anledningen till att inte fler sökte tror vi berodde på att sista ansökningsdag var den 8 augusti och då var många fortfarande sommarlediga. I den tredje och sista omgången fick Ungdomsstyrelsen 30 ansökningar. Av dessa bifölls 9 stycken ansökningar

Det man kan säga om ansökningsomgångarna är att det har tagit tid att marknadsföra bidraget till rätt organisationer som arbetar med och för den målgrupp som bidraget ska stödja. Här har Ungdomsstyrelsen tillämpat uppsökande verksamhet där vi har kontaktat, bjudit in och uppmuntrat potentiella aktörer till att söka bidrag vilket gav resultat. Särskilt tydligt blev det i den sista ansökningsomgången där många av de projekt som beviljades pengar söktes av aktörer som vi haft kontakt med eller informerat om uppdraget under året. Vi kunde se ett tydligare fokus på rätt målgrupp.

Det har varit viktigt att förtydliga att projekten inte handlar om att stärka demokrati och mänskliga rättigheter i allmänhet. Syftet är att målgruppen, det vill säga unga i riskmiljöer eller med riskbeteenden, ska delta i projekten eller nås genom dem.

Totalt sökte 48 projekt bidrag. En organisation kan ha sökt flera gånger och/eller för olika bidragsformer. Som väntat beviljades störst antal bidrag i bidragsformen för att främja demokratiska värderingar och minst antal för att förebygga antidemokratiska värderingar, även om de var förhållandevis jämnt fördelade på de olika bidragsformerna.

3.3 Typer av organisationer som har beviljats bidrag

Av de organisationer som beviljades bidrag var de flesta aktörer som redan arbetade med målgruppen eller som hade en utarbetad metod som de ville utveckla. Det har gjort att de som har beviljats bidrag har kunnat komma igång snabbt efter att de har fått ett beslut. Både ideella föreningar och stiftelser har fått bidrag. När det gäller ideella föreningar har såväl riksorganisationer som lokala föreningar fått bidrag. En organisation har fått två projektbidrag men från två olika bidragsformer inom ramen för uppdraget.

3.4 Geografisk spridning

Majoriteten av de projekt som beviljats bidrag kommer att bedriva verksamhet i Stockholms stad eller län. Det rör sig om sju projekt som kommer att bedriva verksamhet här. Där bedrivs verksamheten i områden som har så kallade lokala utvecklingsavtal eller där många av ungdomarna är socioekonomiskt utsatta. Där kan det finnas behov av goda ledare eller förebilder och ett arbete för att främja demokratiska värderingar och av förebyggande arbete för att motverka att antidemokratiska värderingar får fäste. Övriga projekt genomförs helt eller delvis på andra orter som Göteborg, Umeå, Malmö och Kungälv. Det finns också planer på att vidga arbetet till andra regioner i några projekt i takt med att verksamheten har etablerats och kommit igång.

3.5 Främja samverkan mellan olika aktörer

Under året har Ungdomsstyrelsen genomfört ett antal möten med myndigheter, organisationer inom det civila samhället och med andra relevanta aktörer för att samla kunskap, samverka och sprida information om uppdraget. Under våren hade Ungdomsstyrelsen och Integrations- och jämställdhetsdepartementet ett möte med olika företrädare från muslimska organisationer, studieförbund och skolor för att informera dem. Myndigheten har också deltagit på konferenser och seminarier som har anordnats av bland annat Försvarshögskolan, Justitiedepartementet, Fryshuset och Brottsförebyggande rådet.

Ungdomsstyrelsen har dessutom startat ett myndighetsnätverk för demokratifrågor. Majoriteten av myndigheterna som deltar har regeringsuppdrag eller verksamhet som rör arbetet med att förebygga antidemokratiska värderingar. En lista över de aktörer som har deltagit i nätverket finns i bilaga 2.

Utöver det har Ungdomsstyrelsen haft en intern referensgrupp med representanter från olika enheter på myndigheten för att bolla tankar, idéer och upplägg. Ytterligare ett syfte med referensgruppen var att göra samordningsvinster med andra närliggande uppdrag som Ungdomsstyrelsen har.

3.6 Värdegrundsportalen

Uppdraget har också inneburit att myndigheten ska förvalta och utveckla webbplattformen Dialog Värdegrund som i första hand riktar sig till ideella organisationer. Adressen är www.dialogvardegrund.nu. Ungdomsstyrelsen fick uppdraget om webbplattformen redan år 2008 och har rapporterat hur uppdraget genomförts i www.dialogvardegrund.nu *Effekter av uppdrag om värdegrundsarbete* (Ungdomsstyrelsen 2010b). Värdegrundsportalen är ett webbaserat verktyg som har som ambition att underlätta föreningslivets arbete med att föra en dialog om demokrati och mänskliga rättigheter och därmed stärka det arbetet.

Webbportalen har synliggjorts via Ungdomsstyrelsens hemsida. I samband med bidragsbeslut tidigare år har myndigheten också uppmuntrat organisationer som fått bidrag att berätta om sitt värdegrundsarbete på webbplattformen. Ungdomsstyrelsen har också varit med på ett antal konferenser för att ge organisationer möjlighet att se hemsidan och att kunna registrera sig och sin organisation på plats sedan vi fick uppdraget. En extern referensgrupp har haft möjlighet att ha synpunkter på användningen av plattformen och dess fortsatta utveckling. Ungdomsstyrelsen har gjort försök att hitta civila konstellationer när det gäller huvudmannskapet för Dialog Värdegrund men inte funnit någon fullgod lösning. Portalen har inte heller fått det genomslag som man önskat.

4 Resultat och slutsatser av bidragsgivningen

4.1 Lägesbild

De sista besluten togs i början av november 2011 när 9 stycken projekt beviljades bidrag. Inget av de beviljade projekten har slutredovisats utan en redovisning av måluppfyllelse, resultat och effekter kan lämnas först i anslutning till ett senare rapporteringstillfälle. En beskrivning av innehåll och de mål som projekten har redovisas dock i bilaga 3 i den här rapporten. I de tre projekt som har kommit längst i arbetet har myndigheten intervjuat projektledarna för att få en lägesbild av projektens resultat hitintills och deras syn på förväntade resultat. Göteborgs Räddningsmission som är den organisation som har kommit längst deltog också i ett miniseminarium och berättade om projektet under konferensen Mänskliga Rättighetsdagarna som ägde rum i Stockholm i november 2011.

De tre projekt som har kommit längst i sin arbetsprocess är Exit, Göteborgs Räddningsmission och Ordfront/Demokratiakademin. I en kortare telefonintervju har vi samlat de erfarenheter och möjliga effekter av projekten som projektledarna kan beskriva utifrån var de befinner sig nu i projektprocessen. Göteborgs Räddningsmission var det första projektet som beviljades bidrag för att genomföra ledarskapsutbildning för demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter. Projektet ska avslutas senast den 31 maj år 2012 och sista redovisningsdag är den 31 augusti 2012. Exit med flera driver ett projekt som ska leda till en nationell plattform för avhopparverksamhet. Olika verksamheter ska samlas för att hjälpa personer som vill hoppa av från grupper som främjar våld och hot för att nå politiska mål. Projektet ska avslutas senast den 4 september år 2012 och redovisas senast den 4 december samma år. Detsamma gäller för Ordfront/Demokratiakademin som driver ett projekt som ska främja ungas demokratiska värderingar.

I intervjuerna framkommer att de aktiviteter och insatser som har gjorts i projekten ligger i linje med bidragens syften. Myndighetens bedömning är att förutsättningarna i de tre projekten är goda för att fler ungdomar ska utveckla och stärka sina demokratiska värderingar och att nyrekrytering till antidemokratiska rörelser därigenom också kan stävjas som ett resultat av projekten. Även de insatser som vidtagits för att utbilda unga ledare som goda förebilder inom projekten har bra förutsättningar för att bidra till regeringens intentioner inom uppdraget. Antalet unga som nås varierar i de olika projekten men totalt handlar det om cirka 400. Sekundära målgrupper som lärare, fritidsledare, vänner och andra som tagit del av resultaten från projekten är inte inräknade.

4.2 Resultat och vägar framåt

En viktig effekt av projekten är att unga får ökad kunskap om andra normsystem än det som de själv har erfarenhet av. De får också kunskap om demokratiska rättigheter som gemensam grund för alla oavsett etnicitet, religion eller sexuell läggning. Det kan också vara ett stöd för att bryta en negativ spiral av våld, rasism, inskränkningar och kränkningar som offer eller förövare. De har synliggjort att det i samhället, i skolan och inom andra sfärer finns flera värdegrunder och normsystem som både möjliggör och försvårar inflytande, delaktighet och demokrati. I de tre projekten finns intressanta modeller och verktyg för arbetet och genom projekten finns det möjlighet att vidare utvärdera dessa för att på så sätt kunna sprida de goda erfarenheterna till andra verksamheter såväl i föreningslivet som i offentlig verksamhet. Genom de erfarenhetsutbyten som myndigheten anordnar för samtliga projekt inom uppdraget kan lärdomar från projekt, metoder och arbetssätt spridas.

Något som har framförts av flera projektledare är att det är viktigt med långsiktighet eftersom det tar tid att bygga upp ett förtroende som kan leda till resultat. Det gäller unga generellt och särskilt dessa grupper av unga.

En viktig fråga som lyfts på erfarenhetsutbyten som myndigheten har arrangerat handlar om hur projekten kan fhasas in eller kopplas till ordinarie verksamhet. En utmaning för såväl projekt som för Ungdomsstyrelsen är att skapa så goda förutsättningar som möjligt för långsiktigt arbete inom området, utnyttja den kompetens som byggs upp, sprida modeller till andra aktörer och kunna bidra till den infrastruktur som redan finns för ett demokratifrämjande arbete inom de delar som regeringsuppdraget lyfter fram. Det vill säga att utveckla och stärka ungdomars demokratiska värderingar, att motverka nyrekrytering till antidemokratiska rörelser och hitta fler ungdomar som kan vara goda förebilder och ledare i de miljöer som är särskilt utsatta. En redogörelse för effekter och slutresultat för samtliga projekt kommer att lämnas vid nästa återrapportering.

5 Avslutande diskussion

5.1 Syftet med bidragsfördelningen

Det övergripande syftet med uppdraget har varit att fördela medel till det civila samhällets organisationer för att stärka ungas demokratiska värderingar och förebygga att unga utvecklar ett antidemokratiskt agerande eller rekryteras till antidemokratiska rörelser och att förmedla demokrati- och ledarskapsutbildning till unga personer. Organisationer inom det civila samhället har ett nätverk och ett upparbetat förtroende hos de ungdomsgrupper som projekten vill nå. Det har varit positivt och en viktig förutsättning för att förkorta startsträckan som projekten annars skulle behöva för att nå rätt målgrupp. Det tar tid att bygga upp förtroende och skapa relationer framför allt med unga som har negativa erfarenheter av myndigheter och av vuxenvärlden.

Ungdomsstyrelsens strategi för att genomföra uppdraget har varit att hitta lämpliga organisationer och föreningar. Myndigheten har valt att informera och föra samtal med olika organisationer som har kapacitet att arbeta med uppdraget. På så sätt har utlysningen av bidrag skiljt sig från utlysningar i andra bidragsformer som är mer generella till sin karaktär. Det har varit en utmaning att kunna marknadsföra uppdraget på ett sätt som å ena sidan var tydligt för organisationer och andra aktörer, å andra sidan att definiera den svår fångade målgruppen utan att vissa grupper, geografiska områden, skolor eller individer pekas ut på ett sätt som kan motverka de övergripande målen med regeringens uppdrag.

För organisationerna som har beviljats bidrag är tidsaspekten viktig eftersom det tar en viss tid att komma igång i ett projekt och få alla delar på plats. Det framgår också tydligt när vi jämför den första ansökningsomgången med den sista, där fler projekt med rätt målgrupp kunde beviljas bidrag. Det trots att myndigheten prioriterade projekt där redan modeller och verktyg för arbetet fanns och en tydlig målgrupp var definierad. En viktig del i myndighetens arbete med uppdraget har således bestått i att samla olika potentiella grupper av organisationer och företrädare till möten för att informera om uppdraget och uppmuntra dem till att söka projektbidrag. Myndigheten träffade också ett antal enskilda organisationer för att diskutera projektinnehåll och för att tipsa om vägar framåt som myndigheten ansåg möjliga för att projekten skulle kunna genomföras med gott resultat.

Att nå ett brett urval av organisationer både geografiskt och tematiskt var också en utmaning. Hur kan arbetet läggas upp för att nå olika grupper av unga som riskerar att rekryteras till antidemokratiska rörelser? Hur ska organisationer som bedriver verksamhet i olika städer och stadsdelar, men även på mindre orter i landet involveras? Hur nås exempelvis vänsterautonoma grupper som kan vara aktuella för ett förebyggande arbete där det i dagsläget inte finns någon organiserad verksamhet för att förebygga rekrytering eller stödja avhoppare? De här frågorna diskuterades redan i början av uppdraget och vid möten med olika aktörer inom såväl det civila samhället som inom myndighetsnätverket.

Genom att delta på konferenser och seminarier lämnades information om uppdraget och på så sätt kunde fler och nya organisationer nås. Det kan ge goda förutsättningar för att insatser sprids geografiskt.

Majoriteten av de projekt som har beviljats bidrag bedriver verksamhet i Stockholm med omnejd. Det finns också projekt på andra platser i landet som till exempel Göteborg, Malmö, Kungälv och Umeå. Målgrupperna i de olika projekten är en blandning av unga i exempelvis skolan, från olika föreningsaktiviteter och unga som har kontakt med socialtjänsten. Projekten fokuserar främst på förebyggande arbete men även på stöd för ungdomar som redan har rekryterats och unga som av olika anledningar vill lämna antidemokratiska miljöer. Målgruppen är unga från socioekonomiskt svaga områden och unga i skolor där man har haft problem med rasistiska och nazistiska grupperingar. Eftersom det är svårt att peka ut vilka individer som är i riskzon sker det förebyggande arbetet i många projekt utifrån ett brett målgruppsperspektiv. I en del projekt är målgruppen dock mer avgränsad och där handlar arbetet mer om att stödja och stärka redan rekryterade ungdomar på individnivå. Den grupp som har varit svårast att nå i uppdraget har varit den vänsterautonoma miljön. Att utveckla projekt även för den målgruppen kommer att prioriteras framöver.

5.2 Långsiktighet och utveckling

Något som är tydligt i myndighetens erfarenheter från projekten är vikten av långsiktigt och förebyggande arbetet. I boken *Ingen blir nazist över en natt* finns det material som visar att det är viktigt att påbörja arbetet redan på grundskolan för att förebygga rekrytering till exempelvis nazistiska rörelser (Mattsson & Hermansson Adler 2008). Christer Mattsson har lång erfarenhet av arbete för att förebygga nazistiska grupperingar och rekrytering i skolan genom den så kallade Kungälvsmodellen. Den modellen praktiseras också i ett av projekten som fått bidrag från Ungdomsstyrelsen inom ramen för uppdraget. Skolan är en viktig arena för det förebyggande arbetet mot antidemokratiska värderingar vilket också syns i de olika projekten. Fem av projekten arbetar direkt med och i skolor. De övriga nämner skolan som en viktig plattform för att arbeta förebyggande genom att stärka demokratiska värderingar. Ett mycket intressant projekt är Exit som i samverkan med Passus, Hjälpkällan och Livsstilshuset ska bilda en nationell plattform för avhopparverksamhet. Projektet bedrivs av olika verksamheter som redan är etablerade. Genom samarbetet med de olika verksamheterna skapas ett strategiskt viktigt forum för att hjälpa unga i riskmiljöer som vill hoppa av oavsett om det handlar om avhopp från högerextrema grupper, religiösa sekter eller kriminella gäng. Utvecklingen i Malmö är bara ytterligare ett sorgligt exempel på att det redan nu finns ett behov av liknande verksamheter över hela landet.

I december 2011 fick Ungdomsstyrelsen i uppdrag att fortsätta arbeta med bidragsfördelning och samverkan för demokratifrämjande verksamhet och att förebygga våldsbejakande extremism i sitt regleringsbrev (Utbildningsdepartementet 2011). Här kan de projekt som visar sig framgångsrika få fortsatt stöd att utvecklas och de metoder och modeller som visat sig ge ett gott resultat kan förfinas och spridas bland fler aktörer. I ett par av projekten som har kommit längst finns idéer och tankar framåt kring arbetsmetoder och verktyg för att nå nya grupper av unga, skol- och fritidspersonal och andra aktörer som möter unga i riskzon eller som redan har rekryterats till antidemokratiska rörelser.

Utifrån de erfarenheter och den kunskap som Ungdomsstyrelsen fångat upp i de projekt som pågår finns goda möjligheter att utveckla satsningen. Det finns ett stort behov av en samlad kunskap på området. Myndigheten kan vara en av flera aktörer som bidrar med kunskapsinventering, utbildningsinsatser och stöd för de som möter barn- och unga i riskzon eller i utsatta miljöer som exempelvis personal inom socialtjänsten, polisen och skolan.

6 Referenser

Integrations- och jämställdhetsdepartementet (2009a). Regeringsbeslut IJ2009/781/DEM *Uppdrag samt medel till Ungdomsstyrelsen för förvaltning av webbplattformen www.dialogvärdegrund.nu m.m.*

Integrations- och jämställdhetsdepartementet (2009b). Regeringsbeslut IJ2009/2331/DEM *Uppdrag till Ungdomsstyrelsen att undersöka verksamhet som hjälper unga personer att lämna grupper som främjar hot och våld för att uppnå politiska mål.*

Integrations- och jämställdhetsdepartementet (2010). Regeringsbeslut IJ2010/697/IU *Uppdrag till Ungdomsstyrelsen att kartlägga arbete för social sammanhållning och samhällets värdegrund.*

Justitiedepartementet (2011a). Regeringsbeslut Ju2011/7807/D *Ändring av regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende anslag 6:1 Allmänna val och demokrati, ap 14.*

Justitiedepartementet (2011b). Regeringens skrivelse 2011/12:44 *Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.*

Mattsson, C. & Hermansson Adler, M. (2008). *Ingen blir nazist över en natt*. Stockholm: Natur & Kultur.

Säkerhetspolisen och Brottsförebyggande rådet (2009). *Våldsbejakande politisk extremism Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten*. Västerås: Edita Norstedts.

Ungdomsstyrelsen (2010a). *Avhopparverksamhet Ungdomsstyrelsens analys och förslag på hur samhället kan stödja unga avhoppare*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2010b). www.dialogvärdegrund.nu *Effekter av uppdrag om värdegrundsarbete*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2010c). *Partnerskap för social sammanhållning*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

7 Bilagor

- 1 Intervjufrågor
- 2 Kontakter till deltagarna i demokratinätverket
- 3 Sammanställning av de projekt som fått bidrag

BILAGA 1

Intervjufrågor

Genom era respektive projekt:

- 1 Tror du/ni att det kommer att resultera i att fler ungdomar får stärkta demokratiska värderingar? Kan ni ange något förväntat eller faktiskt antal?
- 2 Tror du/ni att färre ungdomar rekryteras till antidemokratiska rörelser?
- 3 Tror du/ni att fler ungdomar blir goda förebilder och ledare? Kan ni ange något förväntat eller faktiskt antal?
- 4 Kan ni ge exempel på modeller/verktyg/åtgärder som ni bedömer är framgångsrika för att uppnå resultat som exempelvis punkt 1–3 tar upp?
- 5 Är/har ert projekt ett sådant innehåll som ni tror kan åstadkomma eller har åstadkommit förändring?
- 6 Övriga tankar eller synpunkter kring resultat och eventuella effekter?

BILAGA 2

Deltagare i demokratinätverket

Namn	Organisation
Solveig Hollari	Brottsförebyggande rådet
Helena Green Karlsson	Kriminalvården
Ulf Dalquist	Statens medieråd
Anki Dahlin	Statens medieråd
Karin Wiström	Forum för levande historia
Bitte Wallin	Forum för levande historia
Hanga Santha	Justitiedepartementet
Anita Andersson	Statens Institutionsstyrelse
Erik Lorinder	Rikspolisstyrelsen
Stig-Arne Tengmer	Statens Institutionsstyrelse
Annika Hjelm	Skolverket
Peter Eriksson	Riksidrottsförbundet
Maja Uebel	Riksidrottsförbundet
Mattias Hjelmberg	Riksidrottsförbundet
Pär Ånell	Svenska Skolidrottsförbundet
Robert Örell	Exit
Katarina Rouane	Skolverket
Agnes Alm	Rikspolisstyrelsen
Mattias Wahlstedt	Justitiedepartementet
Kent Eriksson	Justitiedepartementet
Björn Kullander	Sveriges Kommuner och Landsting

BILAGA 3

Sammanställning av beviljade projektbidrag för att förebygga antidemokratiska värderingar 2011

Boo Folkets Hus

Beviljat belopp: 285 600 kronor.

Projektnamn: Unga leder unga, en ledarskapsutbildning.

Geografiskt område: Orminge, Sickla och Henriksdal i Nacka, Tensta i Stockholm/Västerort.

Målgrupp: 10–15 unga mellan 15 och 25 år.

Aktörer som samverkar: Polarna i Nacka, Stiftelsen Av Egen Kraft, huset i Tensta, Stadsmissionen, Folkans Fritidsgård i Orminge och Fisksätra Folkets Hus.

Projektbeskrivning: Projektet erbjuder utbildningsinsatser för ungdomar i miljonprogramsområden och individer som har erfarenheter av utanförskap eller befinner sig i miljöer där antidemokratiska värderingar är norm. Projektet ska ge dem verktyg så att ungdomarna själva kan motverka antidemokratiskt agerande och vara positiva förebilder för andra unga.

Göteborgs Räddningsmission

Beviljat belopp: 255 000 kronor.

Projektnamn: Rättighetsambassadörer.

Geografiskt område: Angered som ligger i nordöstra Göteborg.

Målgrupp: 10 unga mellan 16 och 25 år.

Aktörer som samverkar: United Sisters Göteborg, Rädda Barnen och Fryshuset Göteborg.

Projektbeskrivning: ramen för projektet ska 10 ungdomar utbildas i mänskliga rättigheter och demokrati genom sommarjobb. Tanken är sedan att de ska vara rättighetsambassadörer lokalt. Kunskapen ska spridas genom material som till exempel film och texter på festivaler, temadagar och seminarier som ungdomarna själva ansvarar för.

Fryshuset Lugna Gatan

Beviljat belopp: 560 000 kronor.

Projektnamn: Lugna Gatan projektledarutbildning.

Geografiskt område: Skärholmen, norra Botkyrka och Rinkeby inledningsvis. I ett senare skede ska Göteborg och Malmö delta.

Målgrupp: Unga mellan 10 och 19 år som inte har varit föreningsanslutna eller politiskt aktiva tidigare och som är med i Lugna gatans verksamhet.

Aktörer som samverkar: Övriga verksamheter i Fryshuset, socialtjänst och polis.

Projektbeskrivning: Målet är att yngre personer som inte tidigare har varit politiskt eller socialt aktiva, själva ska bryta sin upplevelse av maktlöshet och utanförskap genom ökad delaktighet och aktiv medverkan. Därigenom ska demokratin utvecklas. Projektet kommer att bedrivas som en projektledarutbildning. Vuxna pedagoger från Lugna Gatans verksamhet leder processen men innehållet styrs av de yngre. Pedagogiken bygger på upplevelsebaserat lärande vilken kombinerar aktiv erfarenhet med reflektion.

Studiefrämjandet i Stockholm

Beviljat belopp: 649 800 kronor.

Projektnamn: Fånga Kraften.

Geografiskt område: Stockholms stad (där ingår bland annat Järvaområdet).

Målgrupp: Cirka 150 unga mellan 16 och 24 år som finns i destruktiva miljöer i Stockholm med förorter.

Aktörer som samverkar: Inpower som är en samarbetsorganisation med 5 organisationer i Järvaområdet.

Projektbeskrivning: Projektet bidrar till att deltagarna får möjlighet att tydliggöra sambandet mellan den egna livssituationen och delaktighet i demokratiprocessen. Detta sker via ledarskapsutbildning för unga som av olika anledningar kan vara i riskzon för att använda sin nuvarande ställning som dåliga förebilder i ett negativt syfte eller bli påverkade av icke demokratiska värderingar.

Föreningen Ordfront/Demokratiakademien

Beviljat belopp: 530 000 kronor.

Projektnamn: Respect your Rights.

Geografiskt område: Stockholms stad, Farsta.

Målgrupp: Projektets målgrupp är elever i årskurs 7–9, elevråd, elevrådsstyrelser, kamratstödare och elevskyddsombud på Gubbängsskolan, Kvickenstorpsskolan och Hökarängsskolan.

Aktörer som samverkar: De tre skolor som är med i projektet.

Projektbeskrivning: Projektet arbetar i ett socialt utsatt område. De ska arbeta med delaktighet som metod och jobba med att stärka elevdemokratien och sträva efter att engagera ungdomar i riskzon. Projektet ska arbeta med att främja demokrati och mänskliga rättigheter hos elever i årskurs 7–9 lokalt under ett år.

Svenska Muslimer för Fred och Rättvisa

Beviljat belopp: 605 000 kronor.

Projektnamn: Great Debaters.

Geografiskt område: Stockholm, Göteborg och Malmö.

Målgrupp: 24 stycken unga i förorten med annan etnisk bakgrund än svensk samt unga människor med etnisk svensk bakgrund.

Aktörer som samverkar: Med de skolor som ska delta i debattävlingen.

Projektbeskrivning: Projektet ska engagera elever i olika stadsdelar i Malmö, Göteborg och Stockholm genom att skapa debattgrupper som ingår i en rikstäckande debatt tävling. Organisationen har redan god kontakt med Rösseskolan i Göteborg, Gryningskolan i Botkyrka och Kista folkhögskola. Syftet med projektet är att skapa meningsfulla möten och utbyten mellan människor med varierad etnisk och religiös bakgrund kring demokratins värden.

Boo Folkets Hus

Beviljat belopp: 387 600 kronor.

Projektnamn: Av Egen Kraft, värdera och gestalta genom estetiska läroprocesser
Geografiskt område: Nacka kommun, Tensta och Hjulsta i Stockholm.

Målgrupp: Folkans fritidsgård i Nacka med cirka 30 ungdomar mellan 13 och 15 år. Blå huset i Tensta med cirka 40 ungdomar i 13–15-årsåldern. Två skolor i Nacka och Hjulsta med cirka 100 elever i årskurs 7–9.

Aktörer som samverkar: Stockholms Kulturförvaltning, Fältenheten i Spånga-Tensta, Blå huset i Tensta, Folkans fritidsgård i Orminge, Maestroskolan, Hjulstaskolan och Fisksåtra Folkets Hus.

Projektbeskrivning: Projektets mål är att utveckla olika kulturella uttryck för att motverka antidemokratiska värderingar bland unga. Aktiviteterna i projektet bedrivs genom metoderna Av Egen Kraft och Estetiska läroprocesser där man ska arbeta med upplevelsebaserat lärande.

Studiefrämjandet Umeå

Beviljat belopp: 258 800 kronor.

Projektnamn: MODiga ungdomar på Dragonskolan.

Geografiskt område: Umeå kommun.

Målgrupp: En grupp gymnasieungdomar på Dragonskolan.

Aktörer som samverkar: Dragonskolan i Umeå.

Projektbeskrivning: Projektet ska via utbildning från EXPO och så kallad MOD-metodik bidra till att eleverna på Dragonskolan i Umeå får insikt i och kunskap om hur man kan motverka ett anti-demokratiskt agerande. Dragonskolan är ett i huvudsak yrkesinriktat gymnasium där många elever från Västerbottens inland studerar.

Sveriges Unga Muslimer

Beviljat belopp: 466 031 kronor.

Projektnamn: Den svenska våren 2012.

Geografiskt område: Huddinge, Stockholm och Botkyrka.

Målgrupp: Elever i årskurs 7–9 från Islamiska Skolan, Al Azharskolan och Botkyrka skola.

Aktörer som samverkar: Studieförbundet Ibn Rushd.

Projektbeskrivning: Projektet ska genomföras i årskurs 8–9. Det ska innehålla föreläsningar om de viktigaste beståndsdelarna i demokrati och mänskliga rättigheter samt interaktiva gruppövningar där olika deltagares perspektiv utmanas. Organisationen ska arbeta fram en handbok tillsammans med ungdomarna i projektet. Den ska fungera som dokumentation och utvärdering.

Fryshuset EXIT

Beviljat belopp: 800 000 kronor.

Projektnamn: EXIT–Fryshuset.

Geografiskt område: Stockholm.

Målgrupp: Organisationer och verksamheter nationellt som arbetar med ungdomar och avhopp.

Aktörer som samverkar: Passus, Hjälpkällan och Livsstilshuset.

Projektbeskrivning: Projektet ska utmytna i en nationell plattform där organisationer samverkar för att förebygga antidemokratiskt agerande bland unga genom att erbjuda avhopparverksamhet. Medlemsorganisationernas målgrupper är ungdomar som vill lämna en sluten och odemokratisk rörelse. Det gäller oavsett om det handlar om religiösa grupper, nynazistiska ungdomar eller ungdomar som har lämnat ett kriminellt nätverk eller ett gäng.

Fryshuset Passus

Beviljat belopp: 800 000 kronor.

Projektnamn: Pre-Passus.

Geografiskt område: Stockholms Stad.

Målgrupp: Unga i 12–26-årsåldern i riskzonen för att rekryteras till antidemokratiska eller destruktiva grupperingar.

Aktörer som samverkar: Fryshusets övriga verksamheter, Polisen, Socialtjänsten och Kriminalvården.

Projektbeskrivning: Huvudmålet med projektet är att ingen av de unga som deltagit i projektet ska rekryteras till antidemokratiska grupper eller röra sig i destruktiva miljöer. Cirka 20 ungdomar i riskzonen för det ska med coachning och individuellt stöd stärkas för att på så sätt kunna förändra sin livssituation. Kunskap om risken för att unga agerar antidemokratiskt och metoder för att motverka att ungdomar rekryteras till destruktiva grupperingar ska också spridas till yrkesverksamma som möter målgruppen.

Stiftelsen Teskedorden

Beviljat belopp: 700 000 kronor.

Projektnamn: Toleransprojektet.

Geografiskt område: Kungälv.

Målgrupp: Ett 20-tal ungdomar mellan 13 och 16 år som är på väg in i en extremintolerant och antidemokratisk miljö.

Aktörer som samverkar: Expo Utbildning och Kungälvs kommun.

Projektbeskrivning: Projektet ska arbeta förebyggande för att motverka att ungdomar hamnar i extremintoleranta, antidemokratiska och kriminella miljöer. Det kan vara skadligt för såväl enskilda individer som institutioner och samhället i stort. En grupp på 20 elever får genom en väl beprövad metod som heter Kungälvsmetoden genomgå en utbildning som ska få dem att reflektera över sina egna och andras värderingar. Tyngdpunkten ligger på att möta ungdomar som bär på extremintoleranta idéer och världsuppfattningar.

© Ungdomsstyrelsen 2012

projektledare **Lena Hallberg**
språkgranskning **Emma Welander**
omslag **Christián Serrano**

distribution **Ungdomsstyrelsen, Box 17801, 118 94 Stockholm**
webbplats **www.ungdomsstyrelsen.se**
e-post **info@ungdomsstyrelsen.se**
tfn **08-566 219 00**, fax **08-566 219 98**

UNGDOMSSTYRELSEN

är en myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor.
Vi ger stöd till föreningsliv och kommuner samt till internationellt samarbete.



UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se